

KÜLFÖLDI IRODALOM.

Griechische Unterrichts-Briefe für das Selbst-Studium bearbeitet von Prof. Giamb. *Buonaventura* und Dr. phil. Alb. *Schmidt*. Brief 1. (Prospect, Einleitung und Lection I., II.) Hierzu eine Beilage: Übungsheft für die griechische Currentschrift. Leipzig. Verlag des Hausfreundes. 1881.

Valamint ugyanezen szerzőknek ugyanazon kiadónál megjelent latin (l. e Közlöny IV. [1880] évf. 2. füz.), úgy görög «oktatási levelek» is, melyekből eddigelé csak az első jelent meg, a Toussaint-Langenscheidt-féle rendszert követik. Két cursusban jelennek meg. Mindenik cursus 18—18 levélből fog állani, mindenik levél 2—2 lezékéből. Egy levél ára 60 kr. A czimben említett mellékleten kívül még más mellékletek is lesznek, külön kiszabott árakkal; nevezetesen Benseler-Schenkl görög szótára, a görög-német rész 4 frt 5 krért, a német-görög 5 frt 40 krért.

Az előttünk fekvő első levél elején kivonatban közöltetnek egyeseknek és a sajtónak kedvező nyilatkozatai az eddig megjelent olasz, spanyol, orosz és latin oktatási levelekről, és áll az «Arbeitsplan für das Studium». Magának a levélnek bevezetése a görög nyelv ismeretének szükségességét fejtegeti nemcsak a modern nyelvészre, hanem általában véve minden művelt emberre nézve, mely szükségesség azon ténynek kifolyása, hogy egész mai műveltségünk, ha nem is birunk annyira annak öntudatával, a görögök és rómaiak műveltségén alapszik. Ezen a mai műveltségnek alapját vető jellegéből, és nem valami külsőségből magyarázható meg pl. az a tény, hogy még a természettudományok is, melyek első sorban az újkor tudományainak nevezhetők, a plastikus befejezettségű görög nyelvtől kölcsönzik terminus technicusait. Következnek ezután «Verhaltens-Vorschriften» cím alatt lelkiismeretes munkára buzdító általános utasítások és végül az első levél tulajdonképen való bevezetése gyanánt a görög nép törzseinek és dialectusainak ismertetése annak kijelentésével, hogy a görög «oktatási levelek» az ó-görögnek attikai dialectusával fognak foglalkodni. A levél első lezékéje a görög betűkről, a második a többi írási jelekről szól. Végül következik egy nyolcz lapból álló írási gyakorló füzet mint első melléklet.

Mint már a tartalom ismertetéséből is látható, szerzők ugyanazt a célt tüzték ki maguk elé, mely latin levelek megírásakor a latin nyelvre vonatkozólag lebegett szemek előtt, t. i. hogy népszerű

modorban a nagyobb közönségnek is alkalmat nyújtsanak a görög nyelv elsajátíthatására. E végből ismét a kitünő Toussaint-Langenscheidt-féle módszert követték. Nem mulaszthatjuk el, hogy ki ne fejezzük örömmel e vállalat megindításán, valamint tiszteletünket a nagy német nemzet iránt, melynek magas műveltsége még ilyen az újkor realismusától annyira távol eső tudományokra vonatkozólag is «népszerű» műveket követel meg. Szívesen elismerjük, a mennyiben az az első levélből látható, a szerzők buzgalmát, pontosságát és szakértelmét, habár egyes helyekre nézve kifogásaink vannak, melyeket a következő sorokban foglalunk össze röviden.

A görögök törzseiről beszélve (5. lap) még a régi theoriához ragaszkodnak a szerzők, hogy t. i. a kis-ázsiai görögök Görögország gyarmatosai, és nem a görög-ital néptörzsnek Ázsiából nyugatra való vándorlása közben telepedtek le Kis-Ázsiában. Hogy miért nevezte a Kis-Ázsiában élő ioni néptörzs nyelve ioni dialectusnak «azért» (daher, 5. lap), mert előbb volt művelt, mint az anyaország, azt nem értjük. — Az új-görögben az α és ν nem \ddot{u} -nek (7. l.), hanem i -nek hangzik. — A τ , δ , ϑ , ν és σ -t helyesebben nevezzük foghangoknak mint nyelvhangoknak (8. l.), mert hiszen majdnem minden hangot nyelvünk segítségével ejtünk ki, míg fogaink segítségével csak bizonyosokat, azokat t. i., melyeket az imént soroltunk fel. — Az «an-ceps» helyett jobbnak tartjuk a «communis» szót a majd rövid, majd hosszú hangzók elnevezésére. — A 8-ik §-ban (8. l.) azt mondják: „Zu bemerken ist für den Schüler besonders der *Doppelpunkt*, *Strichpunkt*, *das Kolon*“, holott a Kolon nem más, mint a kettős pont görögös elnevezése. — A 9. §. 4-ik pontja (8. l.) oly általánosan határozza meg a szótagok elválasztása módját, hogy kezdő nem fog a szerint eligazodhatni. — A második leczkének ilyen czímet kellett volna adni: Von den *übrigen* Schriftzeichen, mert hiszen az első leczkében tárgyalt alphabet is írási jelekből áll, és különben is az első leczke a betükön kívül még a vesszőről, pontosvesszőről, kettőspont-ról, kérdőjelről és pontról is szól, melyek szintén írási jelek. — A 11. §-ban előbb kellett volna a spiritus lenis-nek és spiritus asper-nek a nagy betűvel írt egyszerű és kettős hangzókra való helyéről szólani, és csak azután fejtegetni, hogy hogyan iratnak azok a nagy betűvel írt α , η és φ hangzóknál. — Az accentus tárgyalásánál (13—23. §§.) igen sok szabályt halmoznak össze, a mi csak systematikus nyelvtanban (milyen pl. a Curtiusé) engedhető meg, de nem egy olyanban, mely a Toussaint-Langenscheidt-féle módszert követi. — A 19. §. 5-ik pontjában ezt mondják az acutusról: «Am Ende eines

Satzes, also vor einem Punkte oder Kolon (*nicht aber vor einem Komma oder am Ende einer Zeile*) bleibt der Acut unverändert», t. i. nem lesz belőle gravis. Szerzők szerint tehát a komma nem szokott a mondatok végén állani, a mi természetesen nem helyes. Arra vonatkozólag, hogy az acutus mikor válik gravisszá a szavak végén, eltérő nézeteket látunk a jobb nyelvtanokban. Krüger azt mondja, hogy az acutus megmarad acutusnak a szavak végén «vor jeder Pause (tehát minden írási jel előtt) auch am Versende». Koch csak az írási jelek által jelzett szünetek előtt álló végacutusról (tehát nem a verssorok végén állóról is) mondja azt, hogy acutus marad. Hasonlóképen nyilatkoznak Guardia és Wierzeyski: „Ce signe (t. i. l'accent grave) ne sert plus qu'à remplacer l'aigu sur la dernière syllabe d'un mot non suivi d'un signe de ponctuation“ (Grammaire Grecque, Paris. Pedone-Lauriel). Chassang (Grammaire Grecque, Paris. Garnier Frères) határozatlan, a midőn úgy nyilatkozik, hogy a végacutus gravisszá lesz, ha az illető szó egy mondat beljében van: *quant ce mot est dans le corps d'une phrase* (324. lap). Curtius ezt mondja: «Oxytona behalten daher ihren Acutus ungemildert nur am Ende eines Satzes (tehát vessző után is, vagy nem?), oder wo sie ausserhalb jedes Satzes bloss angeführt werden». Legelfogadhatóbbnak Krüger állítását tartjuk. A szövegkiadásokban ezeket vesszük észre: a végacutus a vers végén rendszeren gravis, csak írási jelek előtt marad meg acutusnak, némelyek azonban még a vessző előtt is gravisnak veszik.

Mint mindenki láthatja, a hibák csak csekélyesek, s épen azért, ha volnának talán nálunk is olyanok, kik egy ilyen «népszerű» módszerben írt görög nyelvtan szükségét éreznék, azoknak bátran ajánljuk Buonaventura és Schmidt görög oktatási leveleit.

Dr. PECZ VILMOS.

Orphei Lithica. Accedit Damigeron de Lapidibus. Recensuit *Eugenius Abel*. Berolini. Apud S. Calvary et Socios. MDCCCLXXXI. Nagy 8-adrét. 198 oldal. Ára 5 márka.

Azon epikus költemények közül, melyek Orpheus neve alatt ránk maradtak, a műtisztek egyhangú ítélete szerint legnagyobb beccsel bír a kövekről szóló tanköltemény, mely úgy tartalmának érdekes voltánál, és mythosokkal ügyesen átszótt változatos előadásánál fogva, mint nyelvezetének és metricájának tisztaságánál fogva jóval fölébe helyezendő a szintén Orpheus neve alatt járó Argonautikának és hymnusoknak. De arról természetesen, hogy a Lithica a mesés thrák